

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1999, sp. zn. 22 Cdo 296/98, ECLI:CZ:NS:1999:22.CDO.296.1998.1

Číslo: 18/2001

Právní věta:

Podá-li vlastník žalobu o vyklizení nemovitosti proti oprávněnému držiteli, dochází dnem zahájení řízení ke stavení běhu vydržecí doby; okolnost, kdy byla žaloba doručena oprávněnému držiteli, tu není rozhodná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.1999

Spisová značka: 22 Cdo 296/98

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Vydržení

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v P í s k u rozhodl rozsudkem z 21. 4. 1995 tak, že uložil žalovanému vyklidit dům čp. 17 v N. se stavební plochou č. 130 a louku parc. č. 3232 v témže kat. území. K odvolání žalovaného byl uvedený rozsudek zrušen K r a j s k ý m s o u d e m v Českých Budějovicích jako soudem odvolacím usnesením z 31. 1. 1996 a věc byla soudu prvního stupně vrácena k dalšímu řízení. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný nenabyl spoluvlastnictví k nemovitostem kupní ani darovací smlouvou. Kupní smlouvu z 26. 11. 1984, uzavřenou mezi žalobci a žalovaným a jeho manželkou (dcerou žalobců), považoval odvolací soud za neplatnou proto, že úmysl žalobců nesměřoval k prodeji, ale darování, a žalovaný o úmyslu převést nemovitosti bezplatně věděl, smlouvu o darování považoval za neplatnou pro nedostatek formy. Důvodem zrušení rozsudku soudu prvního stupně bylo posouzení otázky, zda žalovaný nenabyl spoluvlastnické právo k předmětným nemovitostem vydržením.

Soud prvního stupně rozsudkem z 29. 3. 1996 zavázal žalovaného, aby vyklidil louku parc. č. 3232 v kat. území N. Ohledně vyklizení domu čp. 17 se stavební plochou č. 130 v N. žalobu zamítl s odůvodněním, že žalovaný spoluvlastnické právo k těmto nemovitostem nabyl vydržením. Dovodil, že „žalovaný byl přesvědčen na základě darovací či kupní smlouvy, že se spolu s manželkou stal spoluvlastníkem uvedených nemovitostí. V domě se nezdržoval pro konflikty s manželkou a teprve

21. 3. 1995, když mu byl doručen návrh na zahájení řízení, se dozvěděl, že jeho vlastnictví je zpochybňováno.“

Odvolací soud usnesením z 9. 8. 1996 rozsudek soudu prvního stupně znovu zrušil v napadené části ohledně domu čp. 17 se stavební plochou parc. č. 130 a věc vrátil soudu prvního stupně v tomto rozsahu k dalšímu řízení. Uložil soudu prvního stupně, vycházející z toho, že žalovaný mohl vydržet nemovitosti spolu s manželkou do bezpodílového spoluvlastnictví, aby zkoumal, zda dobrou víru, kterou žalovaný odvozoval z kupní smlouvy, měla i jeho manželka, a aby po doplnění dokazování zvažoval, zda došlo k přerušení držby.

Soud prvního stupně rozsudkem z 31. 10. 1996 žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že žalovaný se stal bezpodílovým spoluvlastníkem nemovitostí vydržením, neboť nemovitosti držel v dobré víře, že je spoluvlastníkem na základě kupní smlouvy. V domě se nezdržoval jen kvůli konfliktům s manželkou a o tom, že je jeho spoluvlastnické právo zpochybněno, se dozvěděl až doručením žaloby po uplynutí desetileté vydržecí lhůty.

Odvolací soud rozsudkem z 19. 2. 1997 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaný má právo užívat předmětné nemovitosti jako spoluvlastník, kterým se stal na základě vydržení 30. 12. 1994, a žalobci tak nejsou aktivně legitimováni k podání žaloby podle § 126 obč. zák. Dovedil, že vzhledem k neplatnosti kupní smlouvy uzavřené mezi žalobci a žalovaným a jeho manželkou podle § 37 obč. zák. pro nevážnost vůle jako simulovaného právního úkonu nemohl však žalovaný nabýt nemovitosti do bezpodílového spoluvlastnictví. Podle odvolacího soudu „Všichni účastníci smlouvy uzavřeli vědomě v podstatě darovací smlouvu, která je však neplatná pro nedostatek formy“, a „odpůrce, stejně jako v počátku vydržecí doby jeho manželka, byli proto podle odvolacího soudu v dobré víře o nabytí předmětných nemovitostí a nadále oba žili v přesvědčení, že bydlí v nemovitostech, které jim vlastnicky náleží, protože byly na oba bezúplatně převedeny.“ Nabytí spoluvlastnictví vydržením posuzoval odvolací soud podle práva platného v době počátku vydržecí lhůty, tj. k 30. 12. 1984, tedy obč. zák. ve znění před novelou provedenou zák. č. 509/1991 Sb. Protože manželství žalovaného a jeho manželky bylo rozvedeno 8. 1. 1993 a žalovaný byl v dobré víře, že je spoluvlastníkem nemovitostí, až do 31. 3. 1995, kdy mu byla doručena žaloba, stal se podílovým spoluvlastníkem nemovitostí uplynutím desetileté vydržecí lhůty k 30. 12. 1994. Ztráta dobré víry manželky v průběhu vydržecí lhůty neměla vliv na trvání dobré víry žalovaného, neboť ta ještě po rozvodu hodlala vypořádat nemovitosti jako majetek náležející do bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Odvolací soud také dospěl k závěru, že faktické přebývání žalovaného v jiném bydlišti než v předmětném domě pro konflikty s manželkou nemůže být hodnoceno jako přerušení držby, opuštěním společné domácnosti nebyl žalovaný zbaven možnosti s věcmi nakládat, jen je sám fakticky neužíval. Odvolací soud nepřipustil dovolání proti svému rozsudku, neboť otázky držby a dobré víry žalovaného nepovažoval za otázky, které by jeho rozhodnutí činily rozhodnutím zásadního právního významu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání. Jeho přípustnost dovozují z § 239 odst. 2 o.s.ř. a uplatňují dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) o.s.ř. Nesprávné právní posouzení spatřují v posouzení „nezbytných základních podmínek“ pro nabytí vlastnického práva vydržením, tj. ve způsobilém předmětu, oprávněné držbě a v jejím nepřerušném trvání po dobu 10 let. Podle žalobců byla držba nemovitostí žalovaným porušena zásahem jiného subjektu – žalovaný sám uvedl, že byl v roce 1992 z užívání nemovitostí vyloučen, když došlo k výměně zámků a byl mu znemožněn přístup do domu. Žalovaný, byť tak slovně proklamoval, neučinil žádné kroky k reivindikaci a jejich získání do držby. Kromě toho 26. 4. 1994 podali žalobci žalobu, kterou popřeli oprávněnost držby žalovaného. Bylo také zjištěno, že žalovaný se nechoval jako vlastník – nepřihlásil se k odběru el. energie, neplatil daň z nemovitostí a pojištění domácnosti bylo pro neplacení zrušeno. Odvolací soud také pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy zjištěny – nevzal totiž v úvahu, že žalobci po odstěhování žalovaného užívali sami celé nemovitosti a byli přesvědčeni o neplatnosti

původní kupní smlouvy a oprávněnosti svojí držby. Protože platná právní úprava nepřipouští dvojí současnou držbu téže věci, zanikne držba tím, že se držitelem stane někdo jiný, což může učinit pouhým projevem vůle s věcí nakládat jako s věcí vlastní. Žalobci tedy užíváním nemovitostí a podáním žaloby projevili vůli nakládat s nemovitostmi jako s vlastními. Tím se stali jejich držiteli a vyloučili z držby žalovaného. Žalobci navrhli, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolací soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnými a řádně zastoupenými osobami (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o.s.ř.), se dále zabýval otázkou, zda jde o dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o.s.ř. lze dovoláním napadnout pravnomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání je podle § 237 odst. 1 přípustné proti každému rozhodnutí (s výjimkou rozhodnutí vyjmenovaných v odstavci 2 téhož ustanovení, kterým však není napadené rozhodnutí), jestliže v řízení došlo k vadám v tomto ustanovení vyjmenovaným. Takové vady, které pro svoji závažnost způsobují samy o sobě nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu (tzv. zmatečnost), žalobci nenamítali a dovolacím soudem ze spisu zjištěny nebyly.

Jde-li o potvrzující rozsudek odvolacího soudu, je dovolání přípustné za podmínek stanovených v § 238 odst. 1 písm. b) o.s.ř. nebo § 239 o.s.ř.

Podle § 238 odst. 1 písm. b) o.s.ř. je dovolání přípustné, jestliže byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

V dané věci odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně, kterým bylo žalobě vyhověno, a uložil soudu prvního stupně, aby při posouzení důvodnosti žaloby se zabýval také otázkou vydržení spoluvlastnických práv žalovaného k vyklizovaným nemovitostem. Soud prvního stupně, vázán tímto právním názorem odvolacího soudu, poté rozhodl tak, že žalobu na vyklizení domu se stavební plochou zamítl, a když byl uvedený rozsudek odvolacím soudem zrušen a vrácen, soud prvního stupně znovu žalobu zamítl na základě závěru, že žalovaný vydržel spoluvlastnické právo k nemovitostem a jeho rozsudek byl odvolacím soudem potvrzen. Z toho vyplývá, že v této věci rozhodl soud prvního stupně jinak než v dřívějším rozsudku, vázán právním názorem odvolacího soudu vysloveným ve zrušujícím usnesení, a pozdější rozsudek soudu prvního stupně byl odvolacím soudem potvrzen. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je proto přípustné podle § 238 odst. 1 písm. b) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle § 239 odst. 2 o.s.ř. nepřipadá v úvahu a rozhodnutí odvolacího soudu, že dovolání nepřipouští, je nadbytečné a bez právního významu.

Vzhledem k přípustnosti dovolání dovolací soud podle § 242 odst. 3 o.s.ř. dále zkoumal, zda řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Ani takové vady žalobci nenamítali a ze spisu nebyly rovněž zjištěny.

Dále se dovolací soud zabýval přezkumem rozsudku odvolacího soudu v rozsahu dovolacích důvodů uplatněných žalobci.

Nesprávné právní posouzení věci spatřovali žalobci mimo jiné v posouzení otázky oprávněné držby nemovitostí žalovaným po dobu 10 let ve vztahu k podané žalobě na jeho vyklizení.

V první řadě je třeba uvést, že soudy obou stupňů vycházely ze zjištění, že žalovaný držel nemovitosti v dobré víře od 31. 12. 1984 do 31. 3. 1995. Žalovaný měl nabýt spoluvlastnické právo vydržením uplynutím desetileté vydržecí lhůty 31. 12. 1994, tedy po 1. lednu 1992, tj. za účinnosti zákona č. 509/1991 Sb., kterým byl novelizován občanský zákoník i v ustanoveních, týkajících se vydržení. Podle § 868 obč. zák. ve znění této novely, pokud není stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní vztahy vzniklé před 1. lednem 1992. Vznik těchto právních vztahů, jakož i nároky z nich vzniklé před 1. lednem 1992 se však posuzují podle dosavadních předpisů. Ohledně lhůt stanoví dále § 870 obč. zák., že podle dosavadních předpisů se až do svého zakončení posuzují lhůty a promlčecí doby, které počaly běžet před účinností tohoto zákona. Jestliže žalovaný měl nabýt spoluvlastnické právo k nemovitostem v roce 1994, to znamená, že v roce 1994 mělo dojít ke vzniku jeho spoluvlastnického práva, nemůže jít o právo vzniklé před 1. 1. 1992. Vznik spoluvlastnického práva žalovaného bylo proto třeba posoudit podle § 134 obč. zák. ve znění zák. č. 509/1991 Sb. s tím, že vydržecí lhůta by se posuzovala podle příslušných ustanovení obč. zák. ve znění před uvedenou novelou.

Podle § 135a odst. 1 obč. zák. byla vydržecí lhůta pro nemovitosti desetiletá, a podle § 135a odst. 5 téhož zákoníku se na běh této lhůty použila přiměřeně ustanovení o promlčení. Podle § 112 obč. zák. uplatní-li věřitel v promlčecí lhůtě právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí lhůta od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží.

To znamená, že podá-li vlastník nemovitosti žalobu na vyklizení této nemovitosti vůči jejímu oprávněnému držiteli, tj. vůči držiteli, který byl dosud vzhledem k okolnostem v dobré víře, že mu věc patří, vydržecí lhůta od podání žaloby – uplatnění vlastnického práva u soudu – neběží. Protože zákon spojuje účinky zastavení vydržecí lhůty s podáním žaloby, je z hlediska běhu této lhůty právně nevýznamné, kdy byla žaloba držiteli nemovitosti doručena. Za „neřádné“ pokračování v zahájeném řízení nelze považovat skutečnost, že žaloba je doručena držiteli po té, kdy by uplynula desetiletá vydržecí lhůta – v daném případě byla žaloba podána 26. 4. 1994 a doručena žalovanému 31. 3. 1995.

V dané věci měla vydržecí lhůta začít běžet 31. 12. 1984, žalobci uplatnili vůči žalovanému právo na ochranu vlastnického práva – jeho vyklizením 26. 4. 1994. K tomuto dni žalovaný mohl držet nemovitosti jako oprávněný držitel 9 let a tři měsíce.

Nemůže být proto správný právní závěr odvolacího soudu, že žalovaný držel nemovitosti jako oprávněný držitel po desetiletou vydržecí lhůtu. Tím nebyl naplněn jeden z nezbytných předpokladů pro vydržení spoluvlastnického práva k nemovitosti podle § 134 odst. 1 obč. zák. ve znění novely provedené zák. č. 509/1991 Sb. Dovolací soud proto považoval za nadbytečné zabývat se přezkumem rozsudku odvolacího soudu i ohledně dalších námitek žalobců týkajících se skutkového zjištění, jakož i právního posouzení přerušení oprávněné držby nemovitostí žalovaným, k němuž mělo dojít v roce 1992.

Rozsudek odvolacího soudu byl podle § 243b odst. 1 o.s.ř. pro nesprávné právní posouzení, které mělo za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř.), zrušen. Protože důvod nesprávnosti se vztahuje i na rozsudek soudu prvního stupně, byl zrušen i rozsudek tohoto soudu a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 o.s.ř.), přičemž v dalším řízení je soud vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243d odst. 1 o.s.ř.).